

Linnut

vuosikirja 2021

Pikkutikka *kartoituskohteena* – haastava muttei mahdoton

Risto Willamo & Sami Virta

■ *Pikkutikka yllätti meidät! Ajattelimme, että ehkä 25 reviiriä voisimme kevään aikana löytää, mutta löysimme viisi kertaa enemmän. Lintu oli pikemmin hiljainen kuin harvinainen. Ja sen löysi, kun oppi etsimään – menemään juuri oikeaan aikaan oikeaan paikkaan. Niin kuin hyvässä näytelmässä, ajoituksen on toimittava!*

Tässä kirjoituksessa kuvaamme erityisesti ajoitukseen liittyviä seikkoja, joita opimme pikkutikasta, salaperäisestä naputtelijasta, Raaseporissa, läntisellä Uudellamaalla tehdyn pikkutikkakartoituksen aikana. Samalla tuomme esiin lajin tutkimiseen liittyviä haasteita. Aineisto kerättiin yli 70 havainnoitsijan voimin osana BirdLife Suomen Vuoden lintu 2021 -projektia, ja toteutuksesta vastasi Lullula, Helsingin Seudun Lintutieteellisen Yhdistyksen Tringa ry:n paikallisaosto Raaseporissa. Projekti oli jatkoa vastaavanlaisille tutkimuksillemme aiempien Vuoden lintu -hankkeiden yhteydessä (ks. Willamo 2012, 2015 ja 2016 sekä Willamo & Ahlman 2011).

Aineisto ja menetelmät

Havainnointia tehtiin ympäri Raaseporia lehtipuuvaltaisissa ympäristöissä välillä 1.3.–31.7.2021. Aineistossamme on 309 *havaintokohdetta*. Ne ovat biotooppinsa puolesta mahdollisiksi pikkutikan reviereiksi arvioituja, korkeintaan kilometrin läpimittaista alueita, joilla kullakin havainnoitiin aktiivisesti vähintään kerran välillä 1.3.–31.5. Kesällä 1.6.–31.7. ei enää otettu mukaan uusia havaintokohteita, mutta vanhoissa tehtiin lisähavainnoita. Tutkituista 309 havaintokohteesta 121:llä tehtiin ainakin yksi pikkutikkahavainto tutkimuksen aikana, ja 188:lta ei tikkaa löytynyt.

Havaintokohteilta kirjattiin yhteensä 978 *havaintoa*, joista kukin sisältää vähintään kymmenen minuuttia pikkutikan havainnointia sopivassa biotoopissa. Niistä 257 on pikkutikkahavainnoita ja 721 nollahavainnoita, joista 313 on tikkareviireiltä ja 408 sellaisilta havaintokohteilta, joilla lajia ei havaittu laskentakaudella.

Aineistonkeruuseen sisältyi normaalin, havaintokohteella käyntiin perustuvan *normihavainnoinnin* lisäksi *jatkuvaa havainnointia*, jossa havainnoitsijan koti tai mökki sijaitsee havaintokohteella tai esimerkiksi työmatka kulkee päivittäin tällaisen läpi. Tällöin havaintoaikaa kertyy väistämättä paljon muun muassa pihatöiden yhteydessä. Jatkuvaa havainnointia tehtiin 38 kohteella, joista 25:ltä löytyi pikkutikan revieri.

Pikkutikan kuulee soidinaikaan parhaimmin aikaisin aamulla. During the time of display the Lesser Spotted Woodpecker Dendrocopos minor is best heard in the early morning hours. MARGUS ELLERMAA

Normihavainnointia tehtiin ainakin yhden käyntikerran verran kaikilla paitsi neljällä 309 havaintokohteesta. Jokaisesta normikäynnistä kohteilla kirjattiin aineistoon oma havainto, samoin kaikista jatkuvan havainnoinnin yhteydessä tehdyistä tikkahavainnoista. Sen sijaan jatkuvaan havainnointiin liittyvät nollahavainnot kirjattiin yleensä kahtena koontihavainnoinnina (1.3.–31.5. ja 1.6.–31.7.), joten todellisuudessa aineistomme sisältää nollahavainnoita paljon enemmän kuin mainittu 721.

Aineisto sisältää välillä 1.3.–31.5. noin 800 normihavaintotuntia ja 4 100 jatkuvan havainnoinnin tuntia. Kesä- ja heinäkuussa normihavainnointia tehtiin enää vain satunnaisesti joitakin tunteja, mutta jatkuvaa havainnointia edelleen noin 2 500 tuntia.

Mihin vuodenaikaan pikkutikka soidintaa?

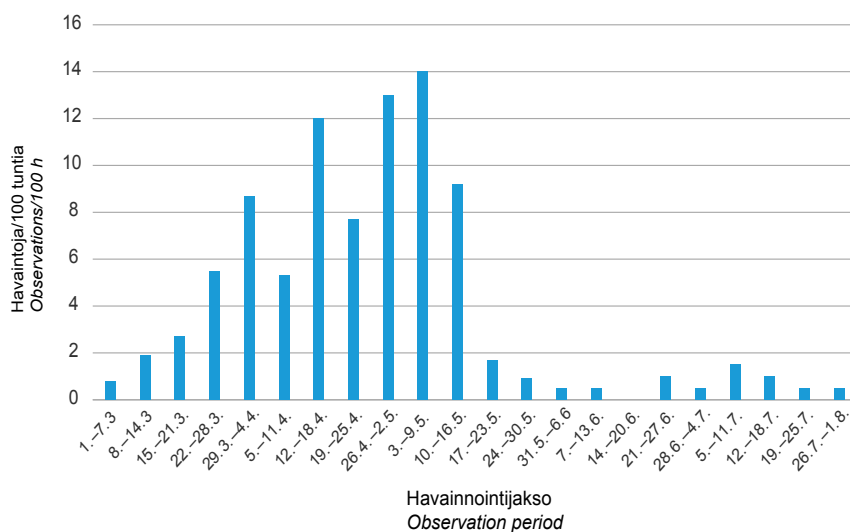
Ensimmäinen soidinhavainto tehtiin 3.3., ja soidintamisen huippu oli toukokuun alussa (kuva 1). BirdLife Suomen (2021) ennakkoinnin mukaisesti jo huhtikuun alkupuolella tuli runsaasti soidintamishavainnoita ja maaliskuussakin jonkin verran. Toukokuun alun jälkeen ne vähenivät nopeasti kuun lopulle, ja muutenkin vaikeasti havaittava laji tuntui katoavan lähes täysin, vaikka havainnointi oli vielä aktiivista. Kesäkuussa kuultiin vain muutama satunnainen kiikitys ja rummutus, samoin heinäkuussa, jolloin äänessä oli pari havaittua lentopoikuetta.

Tosin havainnointi oli kesäkuun alun jälkeen kevättä vähäisempää.

Lajin vuodenaikaisen havaittavuuden tarkasteluun (kuva 1) on laskettu mukaan 115:llä pikkutikkareviirillä tehty havainnointi välillä 1.3.–31.7., joten kaikkiin havaintoihin liittyy aito mahdollisuus tikan havaitsemiseen. Tarkastelun taustalla on noin 4 700 havaintotuntia, joita jokaiseen viikon jaksoon sisältyy 125–280 (keskiarvo 215). Ne tuottivat 223 tikkahavaintoa, joista 92:ssa tikka rummutti, 77:ssä kiikitti ja 50:ssä teki molempia. Pariskunnan kisailua havaittiin neljä kertaa. Sekä rummutusta että kiikitystä havaittiin tasaisesti maaliskuulta heinäkuulle. Hiljainen, esimerkiksi ruokaileva, tikka havaittiin 21 kertaa, mutta nämä havainnot pudotettiin pois käsitteystä.

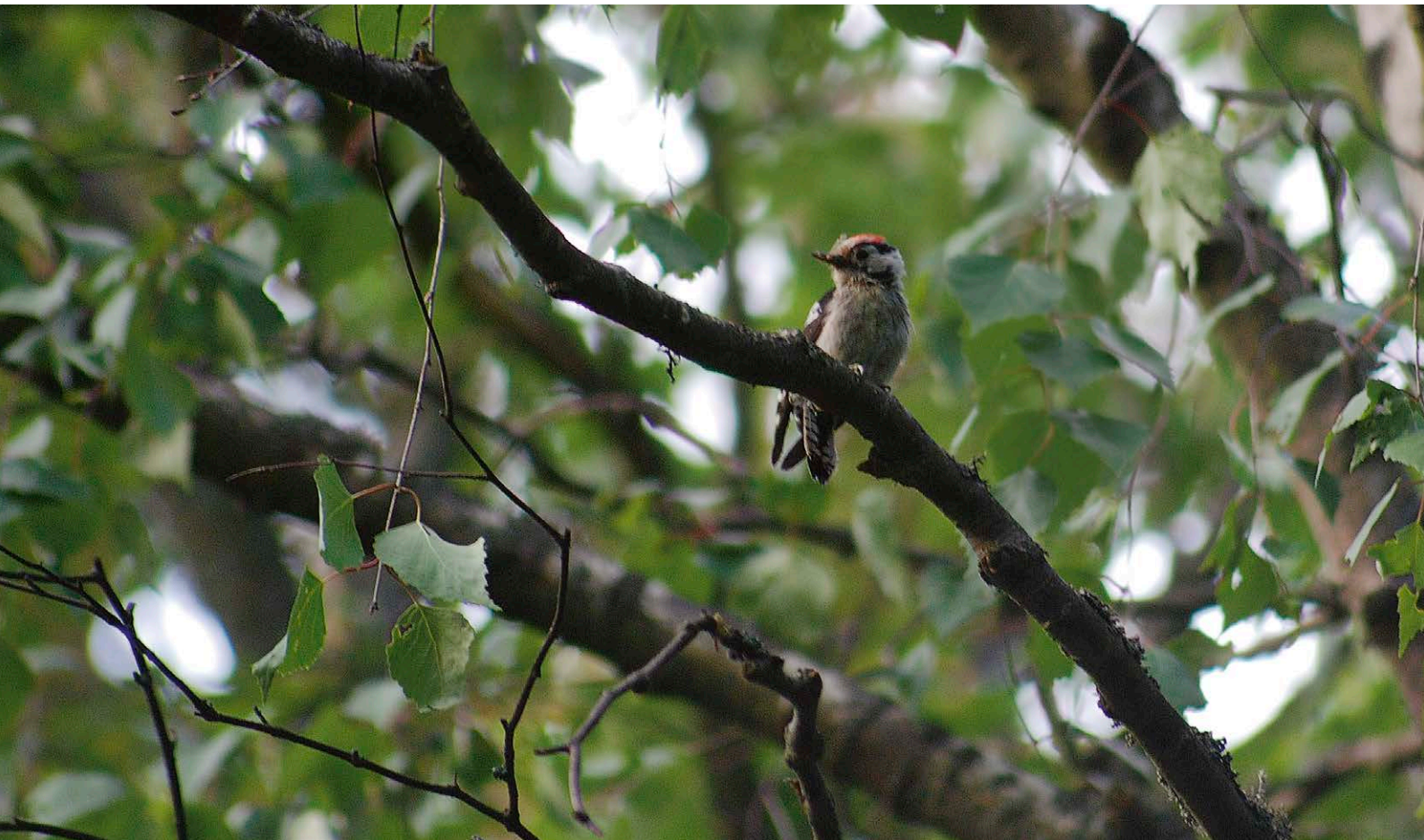
Jatkuvan havainnoinnin kohteilla on kuvassa 1 suuri merkitys: niitä on aineistossa 19 ja niiltä kertyi kaikkiaan noin 25 % kuvan pohjalla olevista tikkahavainnoista ja 85 % havaintotunneista. Näillä 19 reviirillä asusti onneksi varsin eri lailla käyttäytyviä tikkapariskuntia täysin piilottelevista melko näkyviin ja kuuluviin, joten kuva antanee melko hyvän käsityksen pikkutikan havaittavuudesta Raaseporissa laskenta-aikana.

Aineistomme vahvistaa käsitystä, jonka mukaan pikkutikka on tikoistamme myöhäisimpiä soidintajia. Sen soidintamishavaintojen mediaani osui päivään 23.4. ($n = 235$), kun sekä harmaapäätikalla

Kuva 1: Pikkutikan soidintamiseen liittyvien havaintojen määrä sataa maastotuntia kohti eri viikkoina ($n = 223$ tikkahavaintoa, 4 700 havaintotuntia).

Fig. 1: Number of observations related to the displaying of the Lesser Spotted Woodpecker *Dendrocopos minor* per one hundred observation hours in different weeks ($n = 223$ observations, 4,700 observation hours).

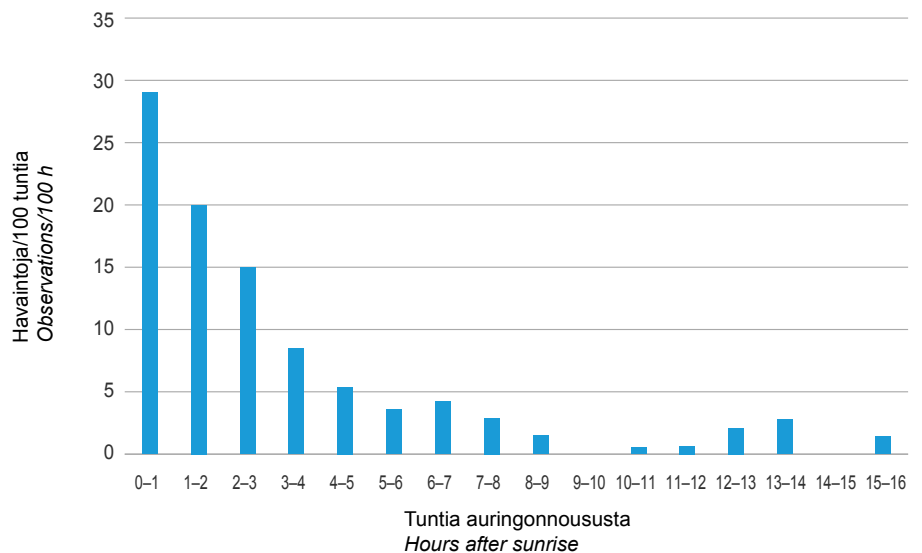
Pikkutikka on reviirilläänkin usein hyvin huomaamaton. Even in its territory, the Lesser Spotted Woodpecker *Dendrocopos minor* is often very difficult to observe. HANNU HAAPASAARI

($n = 204$) että palokärjellä ($n = 172$) vastaava päivä oli Raaseporissa 13. huhtikuuta. Näiden kahden lajin soidintamishavaintoja oli pyydetty kirjaamaan erityisen tarkasti koko keväältä 2021.

Entä vuorokaudenaika?

Tarkastelimme myös pikkutikan havaittavuutta suhteessa auringonnoussuun, joka Raaseporissa tapahtuu maaliskuun alussa seitsemän jälkeen talviaikaa ja toukokuun lopulla neljä tuntia aiemmin, neljän jälkeen kesäaikaa. Tulosten perusteella pikkutikkaa on etsittävä varhaisaamulla! Jo muutaman tunnin myöhästyminen tuntuu huonontavan tulosta merkittävästi (kuva 2). Tämä pätee koko soidinkauden: vastaava jakauma laskettiin erikseen maalisi-, huhtisi- ja toukokuun aineistolle, ja jakauman muoto oli aina samankaltainen.

Vuorokaudenaikaistarkasteluun (kuva 2) on koottu pikkutikan rummutus-, kiihtytys- ja muita soidinhavaintoja aikaväliltä 1.3.–31.5., eli vuodenaikaistarkastelusta (kuva 1) poiketen kesäajan havainnot eivät ole mukana. Mukaan on laskettu vain pikkutikkareviireillä (yht. 110) tehtyä havainnointia, joka sisältää 189 tikkahavaintoa.

Kuva 2: Pikkutikan soidintamishavaintojen (1.3.–31.5.) määrä sataa maastotuntia kohti eri vuorokaudenaikoina ($n = 189$ tikkahavaintoa, 3 050 maastotuntia). X-akseli kulkee tunnin jakotuksella ja suhteessa auringonnoussuun: 0–1 merkitsee aikaa 0–1 tuntia auringon nousuhetken jälkeen jne. Akselilla ei siis kuvata suoraan kellonaikoja.

Fig. 2: The number of the observations of the Lesser Spotted Woodpecker's *Dendrocopos minor* display (March 1 – May 31) per one hundred observation hours at different times of the day ($n = 189$ observations, 3,050 observation hours). The X-axis refers to the sunrise: 0–1 denotes the time 0–1 h after sunrise, etc. Thus, the axis does not directly refer to the times shown by the clock.

Tarkastelun taustalla on yhteensä noin 3 050 maastohavaintotuntia, joita jokainen tunnin jakso sisältää 141–255 (keskiarvo 191). Vuodenaikaistarkastelun tavoin mukana on 19 jatkuvan havainnoinnin paikkaa, joiden merkitys analyysissä on suuri. Jos tikkaa havaittiin pitemmällä aikavälillä tai esimerkiksi samana päivänä useaan kertaan, kirjattiin havainto kaikille niille tunnin jaksoille, joiden aikana tikka oli havaittu.

Aikaisimmillaan tikkojen havaittiin ään-televän noin 15 minuuttia ennen auringon-nousua, mutta näin aikaisia havaintoja ker-tyi vain muutamia, ja ne on sisällytetty ensimmäisen aamutunnin lukemiin. Huo-nointa aikaa tikan havaitsemiselle oli ilta-päivä: esimerkiksi kello 14 ja 17 väliin osui vain kahdeksan havaintoa eli alle 5 % ai-neistosta.

Siirtyvätkö pikkutikat kevään mittaan – vai pilottelevatko vain?

Pikkutikan tiedetään vaeltelevan ja vaihta-van reviiiriä keväisin (esim. Hurme 1983, Lehikoinen & Vähätalo 2000), mutta tut-kimuksessamme ilmiö ei näkynyt voimak-kaana. Aineiston 66:sta hyvin seuratus-ta reviiiristä 17:llä ensihavainto soitimesta tehtiin maaliskuussa, ja vain kahdella syn-tyi voimakas mielikuva, että jatkossa tikka poistui reviiiriltä. Molemmista tapauksissa löytyi myöhemmin keväällä reviiiri vajaan kilometrin päästä. Kahdessa muussakin ta-pauksessa siirtymisestä saattoi esittää vah-van epäilyn, mutta loppuissa 13 tapauksessa on täysi syy epäillä, että maaliskuun revii-ri oli lopullinen: kymmenessä tapaukses-sa tikkoja havaittiin samalla reviiirillä vielä toukokuussa, ja loppuilla kolmella paikalla havaittiin jo maaliskuussa pariskunta, jol-loin reviiirin voi arvella olleen pysyvän. Toisaalta hyvin seuratuista reviiireistä vain seitsemällä havaittiin tikka ensimmäisen kerran vasta toukokuussa. Vaikka nämä kaikki olisivat tapauksia, joissa tikka on siir-tynyt pesimäreviirille vasta loppukeväällä, muodostavat ne vain 10,6 % tästä 66 revii-riin aineistosta.

Havaitsimme lähekkäin sijaitsevien re-viiirien tikkojen soidintavan usein samoihin aikoihin, jolloin tietyn pariskunnan aikai-suus saattaa tarttua naapureihin. Billnäsin kylän liepeillä soidinnus oli voimakasta jo maaliskuun lopulla, sitten tikat hiljeni-vät. Fiskarsin tikat olivat äänekkäimmil-lään huhtikuun puolivälissä ja hiljentyivät toukokuun alkuun, jolloin taas Järnvikin tikat soidinsivat innolla.

Tikkojen ”katoamista” kevään mittaan selittää ainakin Raaseporissa nähdäksem-me suuresti monien yksilöiden huomaama-

ton, jopa piileskelevä elämäntapa, joka te-kee pikkutikasta samalla hyvin vaikean kar-toituslajin (Väisänen ym. 1998). Koko las-kentakauden aikana (1.3.–31.7.) tarvitsim-me keskimäärin 29 maastotuntia sopivassa biotoopissa yhden tikkahavainnon tekemi-seen. Jos lasketaan mukaan vain todetuilla reviiireillä tehty havainnointi, vaadittiin yh-teen havaintoon 21 tuntia. Kevätkuukausien aikana vastaavat lukemat olivat 20 ja 16 maastotuntia. Reviiireitä, joilla tarvittiin vä-hintään 50 maastotuntia yhtä tikkahavain-toa kohden, oli aineistossa seitsemän, kol-mella reviiirillä lukema oli yli sata. Eräällä reviiirillä asuu 400 m välein kaksi erittäin kokenutta kartoittajaa, jotka havainnoivat kotinsa ympäristössä 1.3.–31.5. yli 140 tunnin ajan. Koko aikana pikkutikasta tuli vain kaksi lyhyttä kiikityshavaintoa (22.4. ja 9.5.), mutta paikalla havaittiin kuitenkin 9.7. lentopoikue. Ylipäättään jatkuvan ha-vainnoinnin kohteista, joilla havaintotunti-määrät olivat usein jopa muutamia satoja, 11 kohdetta oli sellaista, joilla tikka havait-tiin vain muutamia kertoja koko laskenta-kauden aikana. Tikkoja löytyi myös 11:ltä sellaiselta reviiiriltä, joilla niitä ei ollut aina-kaan kolmeen, kahdessa tapauksessa jopa kymmeneen vuoteen havaittu, vaikka ky-seisillä paikoilla retkeillään hyvin ahkerasti.

Lajin havaittavuutta vaikeuttaa myös se, että osa kiikitys- ja rummutusjaksoista on tavattoman lyhyitä. Aineistossamme on asiasta tietoja 140 havainnon osalta, jotka jakaantuivat siten, että

- 30,2 % koostui erittäin lyhyistä, muu-tamien sekuntien mittaisista havainnoista, esimerkiksi yhdestä rummutussarjasta tai 1–2 lyhyestä kiikityksestä. Tällainen ha-vainto voi hukkua, jos havainnoitsija vaik-kapa juuri väärällä hetkellä astuu risun päälle.

- 35,3 % sisälsi edellistä pitempiä mut-ta korkeintaan viiden minuutin ajanjaksoja, joiden aikana tikka oli äänessä ainakin muutamia kertoja. Näiden havaitseminen onnistui kyllä, kunhan oli tarkkaavaisena paikalla.

- 34,5 % koostui vähintään viisi, joskus jopa kymmeniä minuutteja kestävästä kiiki-tys- ja rummutusjaksoista, jotka oli helppo havaita.

Lähes kolmasosa havainnoista oli siis sellaisia, joiden kuulemiseksi oli oltava juuri oikealla hetkellä tarkkana, ja toinen-kin kolmannes aika haasteellisia. Koko ai-neistomme tukee muun muassa Raimo Seppälän (BirdLife Suomi 2021) esittämää näkemystä siitä, että aamuinen, melko pian auringonnousun jälkeen tapahtuva ja usein erittäin lyhyeksi jäävä aamurummutus tai -kiikitys on ehdottomasti tärkein pikkutikan

itsestään antama elonmerkki ja lajin kartoi-tuksissa kannattaa etsiä erityisesti sitä. Ai-neistossamme oli 28 reviiiriä, joilla ainoaksi tikkahavainnoksi jäi tämän ”aamunavauksen” kuuleminen: lukua toki selittää osit-tain se, että osasimme etsiä nimenomaan sitä eikä reviiireille usein ollut enää tarvetta palata lisähavaintoja tekemään.

Seppälä (BirdLife Suomi 2021) ku-vaa aamuina ”nimenhuutona” ilmiötä, jossa samalla seudulla pesivät pikkutikat vastaavat varhaisaamussa rummuttamalla toisilleen. Tällaisia tapauksia mahtui aineis-toomme kuusi, ja kaikissa niissä oli kyse kahdesta naapurireviiristä, joiden tikoista toinen vastasi toiselle.

Vaikea havaittavuus ei kuitenkaan ole koko totuus tikastamme. Kuten lintumaail-massa yleensä, pikkutikkakäysilöt ja -pari-skunnat osoittautuivat keskenään erilaisiksi, ja aineistoon mahtui myös melko helpos-ti havaittavia yksilöitä. Esimerkiksi erästä reviiiriä käytiin havainnoimassa 22 kertaa välillä 21.3.–11.5., ja rummuttava tai kii-kittävä tikka havaittiin peräti kymmenellä käynnillä hyvin tasaisesti läpi koko kevään. Reviiirejä, joilla käytiin vain yhden kerran, mutta silti tuolla ainoalla käynnillä havait-tiin tikka, oli peräti 19. ”Helpot tapauk-set” olivat kuitenkin vähemmistönä, ja hel-poimmillaankin pikkutikka tuntuu olevan melko haastava laji löydettäväksi.

Onko atrapistä hyötyä?

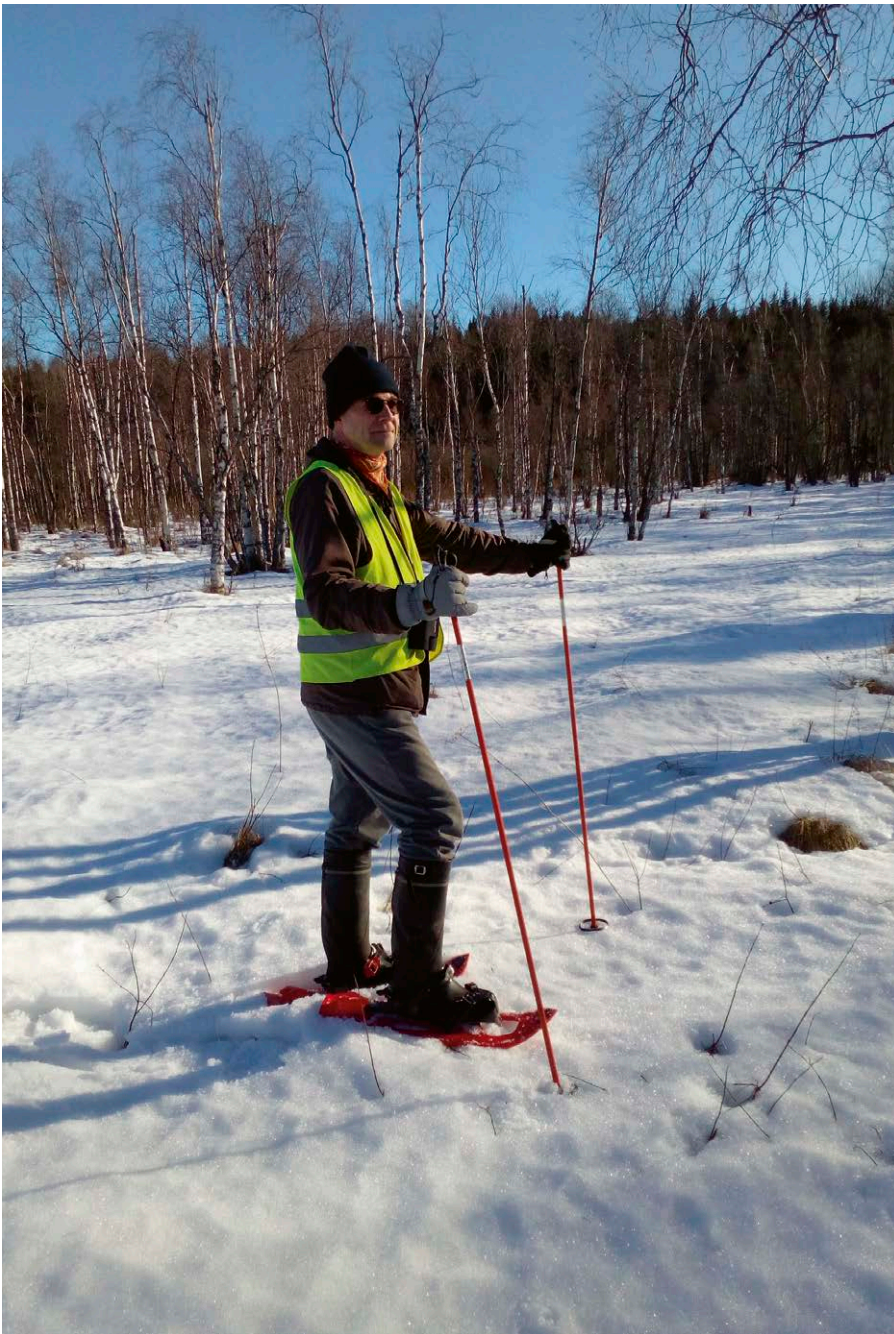
Maalis-huhtikuussa emme käyttäneet atrappia pikkutikkojen houkuttelemiseksi, mutta 4.–28.5. teimme yhteensä 57 känny-källä soitettua atrapointikoetta 31:llä, asu-tuksi päättelemällämme tikkareviirillä. Ar-velimme, että toukokuussa reviiirien vakiin-nuttua atrapointi ei häiritse lintuja kovin paljon. Kaikissa kokeissa soitettiin kiikitystä, ja sen lisäksi 18 kokeessa soitettiin pikku-tikan rummutusta. Kahdeksaa tapausta lukuun ottamatta paikalla havainnoitiin en-nen atrapointia vähintään kymmenen mi-nuuttia, jotta nähtiin, oliko tikka valmiiksi aktiivinen. Atrapoinnin jälkeen jäätiin pai-kalle aina kuuntelemaan, keskimäärin 27 minuutiksi.

Tuloksena oli, että 57 kokeesta 52:ssa tikka ei reagoanut atrappiin. Monissa tilan-teissa tikka on ehkä ollut niin kaukana, et-tei se ole kuullut kännykällä soitettua atrap-pia, mutta lukema sisältää myös seitsemän tapausta, joissa tikka oli juuri kiikittänyt ja/ tai rummuttanut samassa havaintotilantees-sa, mutta kun atrapointi alkoi, tikka ei vai-kuttanut kiinnittävän siihen mitään huomi-ota. Lisäksi neljässä muussa tilanteessa tie-dettiin, että tikka oli havaittu reviiirillä aivan atrapointikohdan lähellä samana päivänä.

Vain 5/57 tapauksessa tikka siis reagoi. Näistä neljässä reagointi oli hyvin lyhyt ja vaisu ja tapahtui osin usean minuutin viipeellä. Vain kerran tikka alkoi heti innokkaasti ja moneksi minuutiksi kiikittää vastauksena atrappiin. Lisäksi aineistoomme tuli kuusi tapausta, joissa tikka tuntui vastaavan rummutuksella naapurireviirin rummuttavalle tikalle.

Ulkomaisissa tutkimuksissa pikkutikka on vastannut atrappiin paremmin (ks. Ras-sati 2015). Lintujen reaktioon vaikuttavat

luultavasti todella monet seikat: vuoden- ja vuorokaudenaika, soitimen ja pesinnän vaihe, se, onko lintu atrapointihetkellä soidintamassa vai vaikkapa ruokailemassa, erot eri lintuyksilöiden ja lajien välillä, atrappiäänite (ihminen ei voi tietää, mitä tietty ääni merkitsee pikkutikan tai jonkin muun lajin maailmassa), miten lähellä atrapointipistettä lintu juuri sillä hetkellä sattuu olemaan, miten kaukana piste on pesästä tai reviirin keskustasta, onko kyseessä koiras vai naaras tai jo pariutunut tai vielä paria etsivä koiras...

Pikkutikan soidinta voi Etelä-Suomessa kuulla jo maaliskuun alun talvisissa oloissa. Risto Willamo laskentareissulla kevättalvella 2021 taustallaan pikkutikan asuttama raaseporilainen jokivarsikoivikko. The display of the Lesser Spotted Woodpecker Dendrocopos minor begins in southern Finland already in winter conditions. Risto Willamo observing in early March 2021 near a riverside birch grove inhabited by the woodpecker. SARI AUTIO

Kannattaako paikallisilta asukkailta pyytää apua?

Olemme aiemmissa Raaseporin Vuoden lintu -tutkimuksissa (esim. Willamo 2015 ja 2016) korostaneet, että paikallisten asukkaiden ja mökkeilijöiden haastattelujen merkitys on vaikkapa haara- ja räystäspääskyn, laulujoutsenen tai kuikan tyyppisten lajien tapauksessa korvaamaton. Pikkutikka on tässä suhteessa haastavampi laji, koska se on huomaamaton ja melko tuntematon suurelle yleisölle. Toisaalta se elelee mielellään taajamien puistoissa ja pihapiireissä. Niinpä pyysimme oletettujen pikkutikan reviirin lähistöllä apua 16 henkilöltä tai perheeltä. Näistä kymmentä ”koulutettiin” pikkutikan tunnistamisessa ensin keskustelemalla ja sen jälkeen lähettämällä lajin tuntomerkit sisältävä perusteellinen sähköpostiviesti lajikuvineen ja ääninäytteineen. Kolmen osalta kartoittaja totesi, että asukkaan tiedot ja taidot olivat valmiiksi riittävät, ja kolmen muun osalta keskustelu tuotti lähinnä kartoitusta helpottavia kulkulupia tilan mailla ym.

Avunpyyntöjen tuloksena saatiin tietoon neljä uutta, myöhemmin varmistettua pikkutikan reviiriä sekä tärkeää, varmistavaa lisätietoa 11 muusta havaintokohteesta. Kaikki 16 haastateltua suhtautuivat avunpyyntöihin erittäin myönteisesti, ja jokaisesta kontaktista voi sanoa olleen selvästi hyötyä. Käsitksemme siitä, että suuren yleisön osallistaminen lintututkimuksiin on järkevää ja tärkeää, sai vahvistusta, koska näinkin vaikean lajin tapauksessa saatu apu oli merkittävä. Haastateltujen ”kouluttamisen” vaatima aika oli selvästi pienempi kuin mitä kartoittajalta olisi kulunut, jos hän olisi omalla työajallaan koonnut vastaavat havainnot. Ainakin maaseudulla suomalaiset tuntuvat tuntevan lintuja varsin hyvin, tarkkailevan niitä paljon ja auttavan niiden tutkijaa mielellään.

Johtopäätöksiä

Pikkutikka ilmentää lintumaailmassa tuttua – harmillista ja kiehtovaa – sääntöä: kukin yksilö on omanlaisensa, ja tarkkoja, koko lajin kattavia ja esimerkiksi koko Suomen alueella päteviä yleissääntöjä on vaikea rakentaa kartoittamisen avuksi. Toiset soidintavat aikaisin, toiset myöhään. Toiset paukuttavat rumpusarjojaan vähän väliä, toiset ovat häkellyttäviä piileskelijöitä, joiden naapurissa voi elää läpi vuoden tietämättä niistä mitään. Rohkenemme kuitenkin tiivistää kirjoituksemme muutamaaan kartoitusohjeeseen:

– Pikkutikkoja on haettava koko kevätkauden ajan, koska ne soidintavat eri aikoihin ja hiljenevät usein lähes täysin soi-

Pikkutikat, kuten linnut yleensä, ovat kaikki yksilöitä ja käyttäytyvät eri lailla, mikä on tärkeää ottaa kartoituksissa huomioon. The Lesser Spotted Woodpeckers *Dendrocopos minor*, like birds in general, are all individuals and behave differently, which is important to consider in studies. HANNU HAAPASAARI

dinvireen mentyä. Eteläisessä Suomessa on syytä aloittaa jo maaliskuun alkupuolella ja jatkaa mielellään ainakin lähes toukokuun loppuun.

– Pikkutikkoja on haettava aikaisin aamulla. Kartoituskohteessa on syytä olla jo auringon noustessa.

– Reviirin hiljeneminen ei välttämättä tarkoita sen tyhjenemistä eikä useakaan nollahavainto tikan puuttumista. Pikkutikka voi elää reviiressään käytännössä näkymättä ja kuulumatta, mutta oikein ajoitetulla retkellä se yleensä lopulta esittäytyy. Raaseporissa tuon retken tyypillisin ajoitus vuonna 2021 oli huhti–toukokuun vaihteessa 0–1 tuntia auringonnousun jälkeen, mutta monilla paikoin jo aiemmin keväällä.

– Kaikkein hiljaisimmilla yksilöillä koko päivän ääntelyt voivat kiivaimman soitimen aikaankin tyypistä esimerkiksi 5–10 rumpusarjaa käsittävään varhaisaamun minikonserttiin.

– Erityisen hyvillä pikkutikkapaikoilla kannattaa panostaa aamun ”nimenhuutoon” eli asetua hiukan ennen auringon-

nousua hyvälle paikalle kuuntelemaan, jos aamun rummutus sattuisi kuulumaan usealta reviiressä.

– Pikkutikka reagoi heikosti atrappiin toukokuussa – ainakaan oman lajinsa rummutukseen tai kiikitykseen – ja koska atrappin käytön mahdollisista haittavaikutuksista linnuille ei tiedetä, emme lähtökohtaisesti suosittelisi sen käyttöä pikkutikkakartoituksissa.

– Paikallisilta asukkailta ja mökkeilijöiltä kannattaa pyytää apua. Vaikka heitä pitää kouluttaa melko paljon näin vaikean lajin osalta, hyöty ja ilo on silti vaivaa suurempi.

Kiitokset

Kiitämme kaikkia yli 70 kansakartoittajaamme, jotka tekivät valtavan työpanoksen maastossa, sekä niitä 16 ulkopuolista henkilöä ja perheitä, jotka hyvin ystävällisesti ja innokkaasti olivat valmiit auttamaan, muun muassa harjoittelemaan tämän vaikean lajin tunnistamista ja seuraamaan sen esiintymistä kotiensa ja mökkien lähellä. Aleksi Lehikoiselle ja Raimo Seppälälle kiitos monenlaisesta avusta kirjoituksen valmistelussa.

Kirjallisuus

- BirdLife Suomi ry 2021: Pikkutikan etsimisohjeet. – BirdLifen ohjesivu. <https://www.birdlife.fi/suojelu/lajit/vuoden-linnut/pikkutikka-vouden-lintu-2021/pikkutikan-etsimisohjeet/> [viitattu 1.2.2022].
- Hurme, T. 1983: Pikkutikka. – Teoksessa: Hyytiä, K., Kellomäki, E. & Koistinen, J. (toim.), Suomen Lintuatlas: 276–277. SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki.
- Lehikoinen, A. & Vähätalo, A. 2000: Lintujen muuttamisen ajoittuminen Hangon lintuasemalla vuosina 1979–1999. – *Tringa* 2000(3): 150–224.
- Rassati, G. 2015: Responsiveness to acoustic stimulation, distribution and habitat preferences of the Lesser Spotted Woodpecker, *Dendrocopos minor*, in Friuli-Venezia Giulia (North-eastern Italy). – *Rivista Italiana di Ornitologia - Research in Ornithology* 85(1): 51–60.
- Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otava, Helsinki.
- Willamo, R. 2012: Kuoville kuuluu kurjaa: Kuovikartoitus Raaseporissa 2011. – *Tringa* 39(1): 12–17.
- Willamo, R. 2015: Menetelmä ratkaisee laulujoutsenen kartoitustuloksen. – *Linnut-vuosikirja 2014*: 112–125.
- Willamo, R. 2016: Kartoitusmenetelmän vaikutus haara- ja räystäspääskyjen yhdyskuntien koon arvioinnissa. – *Linnut-vuosikirja 2015*: 125–131.
- Willamo, R. & Ahlman, S. 2011: Laskentamenetelmien vertailua törmäpääsky-yhdyskuntien määrän arvioimiseksi. – *Linnut-vuosikirja 2010*: 136–141.

*Summary: Monitoring the Lesser Spotted Woodpecker *Dendrocopos minor* – challenging but not impossible*

■ This article discusses the challenges of monitoring of the Lesser Spotted Woodpecker *Dendrocopos minor*. The material was gathered in Raaseborg, Southern Finland, in 2021 as a part of the Bird of the Year project by BirdLife Finland. The article evaluates the detectability of the Lesser Spotted Woodpecker at different stages of spring and day, and considers the impact of the species' hiding lifestyle on estimations. The use of acoustic playback in the study of the Lesser Spotted Woodpecker is also briefly described and the possibilities of local people to help in estimating the population of the species are considered. The conclusion is that the species is difficult but not impossible subject of monitoring. It is very important to visit the territories early in the morning and throughout the whole springtime (Figs. 1 and 2).

Viittaamishoje To be cited

Willamo, R. & Virta, S. 2022: Pikkutikka kartoituskohteena – haastava muttei mahdoton. – *Linnut-vuosikirja 2021*: 124–129.

Willamo, R. & Virta, S. 2022: *Monitoring the Lesser Spotted Woodpecker *Dendrocopos minor* – challenging but not impossible*. – *Linnut-vuosikirja 2021*: 124–129 (in Finnish with English summary).